

Zápis z obhajoby disertační práce

Studentka:	Geda Montvilaite
ID studia:	315017
Studijní program:	Filologie
Studijní obor:	Slovanské literatury
Název práce:	„Románové světy Ričardase Gavelise a Milana Kundery: Komparativní analýza“
Jazyk práce:	čeština
Jazyk obhajoby:	čeština
Školitel:	prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.
Oponenti:	doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D. doc. Vaidas Šeferis
Datum obhajoby:	18. 9. 2019
Místo obhajoby:	FF UK, nám. Jana Palacha 2, Praha 1, 308A; nám. J. Palacha 2 -KJBS
Termín:	řádný
Předseda komise:	doc. PhDr. Alenka Jensterle Doležal, CSc.
Členové komise:	doc. PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D. doc. PhDr. Alice Jedličková, CSc. Mgr. Pavel Štoll, Ph.D. doc. PhDr. Jan Vorel, Ph.D.
Přítomní:	doc. PhDr. Alenka Jensterle Doležal, CSc. doc. PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D. doc. PhDr. Alice Jedličková, CSc. Mgr. Pavel Štoll, Ph.D. doc. PhDr. Jan Vorel, Ph.D. prof. PhDr. Petr Bílek, CSc. doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

13:05 Předsedkyně komise doc. PhDr. Alenka Jensterle Doležal, CSc. zahájila obhajobu, představila sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představila studentku.

13:07 Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

13:15 Studentka seznámila přítomné s tezemi své disertační práce. Sdělila zejména:

Představila objekt své práce. Intelektuální próza konce 20. století. Dva představitelé z Čech a Litvy, 4 díla Ričardase Gavelise a Milana Kundery. Romány R. Gavelise: Vilniuský poker (Vilniaus pokeris, 1989), Vilniuský jazz (Vilniaus džiazas, 1993), Poslední pokolení lidí na Zemi (Paskutinioji Žemės žmonių karta, 1995), Sedm způsobů sebevraždy (Septyni savižudybės būdai,

1999). Romány M. Kundery: Valčík na rozloučenou (1972), Kniha smíchu a zapomnění (1978), Nesnesitelná lehkost bytí (1984), Nesmrtelnost (francouzsky 1990, česky 1993).

Cíle práce: Seznámit českého čtenáře s tvorbou Ričardase Gavelise jehož díla doposud nebyla doceněna ani v Litvě. Doplnit vědeckou knihovnu reflexí Gavelisových děl. Porovnat romány obou autorů. Stanovit obecné rysy intelektuálního románu konce 20. století. Styčné body v tvorbě autorů byly zaznamenány kulturologem Leonidasem Donskise a francouzskou literární kritikou. Almis Grybauskas – blízký Gavelisův přítel a překladatel Kunderových děl do litevštiny, který poskytl korespondenci s Kunderou. Paralely mezi tvorbou spisovatelů: intelektuální způsob vyprávění, podobné kompoziční a významové motivy.

Práce se skládá z pěti částí: 1. Teoretický přehled - intertextualita, otevírání intertextu, typologické a genetické srovnání děl. I čistě empirické. 2. Ve zkratce o spisovatelích, 3. Kompozice, 4. Motivy, 5. Paralely postav a vypravěče. V Kunderových i Gavelisových textech zaznamenáváme společné intertexty, např. Bible, tvorba Ernesta Sábata, Hermana Brocha, Kafky, Bulgakova. Postavy karnevalového typu a osoby, které je těžké pojmenovat jako postavy díla v běžně chápaném smyslu. Svět hudby se odráží v kompozici románů, a to variace nebo improvizace. Základní motiv-téma v tvorbě obou autorů – osvobození vnitřního já. Popsání a analýza kýče, jako estetiky ošklivosti a vulgarity, Thanatos, který se přímo pojí s karnevalismem ukazuje nová významová pole v tvorbě obou autorů. Různě traktované ženské postavy: U Gavelise – schematizované, Kunderovy – individualizované. Kanukové – kanukai – netypické postavy, jak je nazývá Gavelis. Oba autoři, i když patří k různým generacím, mají společné téma a ovlivňují literatury svého prostředí. Spisovatel intelektuální prózy konce 20. století, jakkoliv formovaný různými okolnostmi, čerpá námět tvorby ze stejného zdroje, čte a setkává se se stejnými texty, cení si podobných uměleckých tendencí a dokáže je nejen vstřebávat a hromadit, ale i vše toto zhmotnit ve své tvorbě.

13:27 Oponent doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D. seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že **doporučuje** předloženou disertační práci k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky: Zda může více zdůvodnit výběr rozebíraných děl. Co je míněno intelektuálním románem? Co je míněno mýtickým myšlením? Co se dělo s Kunderovým dílem poté, co začíná vycházet na západě, kdy se začínají objevovat silnější a autonomní ženy?

13:35 Oponent doc. Vaidas Šeferis nebyl přítomen. Předsedkyně komise seznámila přítomné s hlavními body jeho posudku a se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci

k obhajobě. Položil studentovi tyto otázky: Dotazy viz posudek doc. Šeferise bod IV. Dotazy k obhajobě.

13:50 Studentka reagovala na posudky oponentů a jejich položené otázky.

Reakce na posudek V. Šeferise. Následují odpovědi studentky:

- 1) Snažila jsem se dodržovat jasnou strukturu a odkázat na zdroje, proto odkazy na internetové slovníky. Jsou spravovány MŠMT a měly by být v pořádku.
- 2) Teorii fikčních světů jsem se vyhnula záměrně. Zabýval se jí Tomáš Kubíček. Hovoří o díle jako uzavřené struktuře. Já mluvím o románu jako o otevřeném žánru.
- 3) Jak lze nalézt hranice interpretace. Nemluvím o neomezeném prostoru, ale o velkých možnostech interpretace. Dnešní čtenář si může vybrat metodu interpretace. Intertextualita vědomí je základní podmínkou pro čtení a pochopení textu. Autorka vychází z teorie Umberta Eca. Teorie recepce – každý čtenář vkládá svůj význam.
- 4) Koncept střední Evropy a studené války. Snažila jsem se vyhnout ideologii. Souhlasím s myšlenkou Doležela, že literární věda má být oproštěna od ideologie. Souhlasím s názorem Kundery, že je těžké vymezit prostor střední Evropy. Dle mého názoru formální stránka díla a ideologický vliv patří do různých oblastí. Formální stránka díla nesouvisí se zkušeností s totalitními režimy. Cesta litevského románu po Gavelisovi – byla revoluce a změny v Evropě. Román v Litvě je v útlumu. Intelektuální linie pokračuje v esejistice. Využívá asociativní myšlení. Esejistika je na pomezí románu a eseje.

14:05 Reakce na posudek J. Češky. Následují odpovědi studentky:

- 1) Záměrem bylo podrobně popsat hlavní nástroje. Teorie esejismu v českém prostředí je málo známa. Snažila jsem se co nejširší formou popsat teorii intertextuality.
- 2) Motiv je nejmenší jednotka – nevnímám v literárněvědném smyslu, ale v širším smyslu. Vyčleněné pojmy jako karnevalismus či Thanatos se nemohou považovat za motivy, protože by mohly zahrnovat motivy další. Nechtěla jsem příliš používat pojem eséma, možná nevhodně užívám pojem motiv.
- 3) Motivace vybraných románů. Nejprve jsem chtěla vzít celou tvorbu, ale bylo by to příliš obsáhlé. Snažila jsem se o výběr, který by odhalil ty nejdůležitější prvky pro komparaci obou autorů.
- 4) Nerovnoměrné zastoupení autorů – o Kunderovy je asi 20 monografií, o Gavelisovi pouze jedna, ve formě diplomové práce, v Čechách je skoro neznámý, v Plavu je přeloženo jen

několik textů. Můj hlavní záměr byl přestavit spisovatele. Spisovatelé spadají do různých období, ale porovnání autorů napříč generacemi je běžná. K politickému zaměření Gavelise je hodně vyjádření, čemuž jsem se chtěla vyhnout.

- 5) Řadit Gavelise a Kunderu do kategorií –ismů nebylo mým cílem.
- 6) Školitel chce podotknout, že nerovnoměrnost vyplývá z toho, že Kundera je přetížen literaturou, jako Kafka a je v zájmu textové symetrie odhlédnout od množství prací o Kunderovi.
- 7) Kunderovy romány jsou vyprávěny v z-formě – mluvila jsem jen o rozebíraných dílech.
- 8) Intelektuální román – termín T. Manna. Byl používán v rámci fr. osvětlenectví. V ruské a litevské literární vědě je běžně používán. Stejně jako v anglosaské. Gavelisova a Kunderova díla k nim patří, protože vykazují rysy, typické pro intelektuální román – esejismus, konfrontace, odmítání všeobecně přijímaných pravidel, ironie.
- 9) Mýtické myšlení a to jak je vyjadřováno – věnovala jsem se mu v bakalářské a magisterské práci. Dovoluji si tvrdit, že dnešní člověk uchovává archetypy a nechává se jimi nevědomě vést. Mýtům nevěříme, ale jsme jimi ovlivněni.
- 10) Tvrzení, že rok 1989 je pro Kunderu je mezníkem. V knize Květoslava Chvatíka čteme o prvním fr. románu. Citace z dopisu 1992, kde Kundera píše o románu Nesmrtelnost vydaném v roce 1990 ve francouzštině.
- 11) Použití Bachtina z litevštiny – jde o velmi kvalitní překlad.
- 12) Chtěla jsem dát korespondenci jako přílohu disertační práce, ale nechtěla jsem Kunderovu korespondenci bez jeho souhlasu zveřejňovat.

14:30 Oponenti (a školitel) se vyjádřili k vystoupení studenta. Zhodnotili je jako dostačující.

14:38 Předseda komise zahájil diskusi.

V následné diskusi vystoupil:

- 1) Doc. PhDr. Alenka Jensterle Doležal, CSc. je toho názoru, že Kundera ukazuje ženu jako podřazenou bytost. Domnívá se, že zobrazení žen u něho je problematické. Odpověď studentky: „Ve srovnání s postavením žen u Gavelise, ženy u Kundery vypadají mnohem lépe. Jinak souhlasím s názorem pí. doc. Jensterle Doležal.“
- 2) Doc. Jedličková nesouhlasí s interpretací intelektuálního románu. Doporučuje práci s historickou poetikou. Předpoklad proto, jak udržet rovnováhu, je obrátit se k teorii románu, k jeho historické poetice, což by práci prospělo.

3) Doc. Ulbrechtová se domnívá, že studentka se mohla věnovat pouze Gavelisovi.

14:45 Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby: komise hlasovala zdvižením ruky, počet členů komise 5 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 3, záporných hlasů 2. Obhajoba disertační práce byla klasifikována prospěla.

Zapisovatel: Mgr. Michaela Lemeškinová, Ph.D.

Jméno a podpis předsedy komise: doc. PhDr. Alenka Jensterle Doležal, CSc.

Jméno a podpis dalšího člena komise: doc. PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D.